

Plan for lyngbrenning på Blåfjellenden

Setesdal Vesthei-Ryfylkeheiane landskaps- vernområde, Gjesdal kommune

Rune Søyland

Plan for lyngbrenning på Blåfjellenden

Ecofact rapport: 580

www.ecofact.no

Referanse til rapporten:	Søyland, R. 2017. Plan for lyngbrenning på Blåfjellenden
Nøkkelord:	Gjengroing, skjøtsel, lirype, beitekvalitet, jakt
ISSN:	ISSN 1891-5450
ISBN:	978-82-8262-578-4
Oppdragsgiver:	Verneområdeforvaltningen for Setesdal Vesthei Ryfylkeheiane landskapsvernområde (SVR)
Prosjektleder hos Ecofact AS:	Rune Søyland
Prosjektmedarbeidere:	Blåstøldalen sameie
Kvalitetssikret av:	Solbjørg Engen Torvik
Forside:	Foto: Ved hytta til Blåstøldalen sameie, som ligger ved Blåfjellenden

www.ecofact.no

INNHOOLD

FORORD	3
1 INNLEDNING	4
1.1 GEOGRAFISK PLASSERING.....	4
2 MÅL FOR PROSJEKTET	5
2.1 DELMÅL.....	5
3 FØRINGER (STYRENDE DOKUMENTER)	5
4 METODE	6
5 BESKRIVELSE AV OMRÅDET	6
6 RETNINGSLINJER FOR GJENNOMFØRING AV LYNGBRENNING	11
7 OPPFØLGING	12
8 OVERSIKT KONTAKTPERSONER/AKTUELLE LYNGBRENNERE	14
VEDLEGG	15

FORORD

Ecofact sørvest AS har siden høsten 2014 leid småviltjakta for eiendommen gnr 62 bnr 1 av Blåstøldalen Sameie. Eiendommen ligger innenfor Frafjordheiane landskapsvernområde i Gjesdal kommune. Rypebestanden har siden 2014 vært svak i området, og Ecofact har i samarbeid med grunneiere igangsatt skjøtsel med lyngbrenning. Formålet med dette er forbedre beitekvaliteten for sau og vilt, samtidig som landskapet ivaretas. I perioden oktober 2015 til oktober 2016 er det gjennomført lyngbrenning i mindre omfang tre ganger. Planen er å videreføre årlig lyngbrenning i et langsiktig perspektiv i området. Det vil ved småviltjakt i området føres statistikk over registrert vilt per jegerdagsverk, for om mulig å kunne sammenligne vilttettheten med andre områder i regionen og følge utviklingen i bestanden.

Prosjektet er støttet av verneområdeforvaltningen for Setesdal Vesthei Ryfylkeheiane landskapsområde (SVR), som har bidratt med noe midler til skjøtelsplan. Til praktisk gjennomføring av lyngbrenning er det mottatt økonomisk støtte fra Rogaland Fylkeskommune (viltfondsmidler) og fra Gjesdal kommune (SMIL-midler). Det rettes en stor takk til forvaltningen for økonomisk støtte til prosjektet!

Sandnes

2. mai 2017

Forfatter/signatur

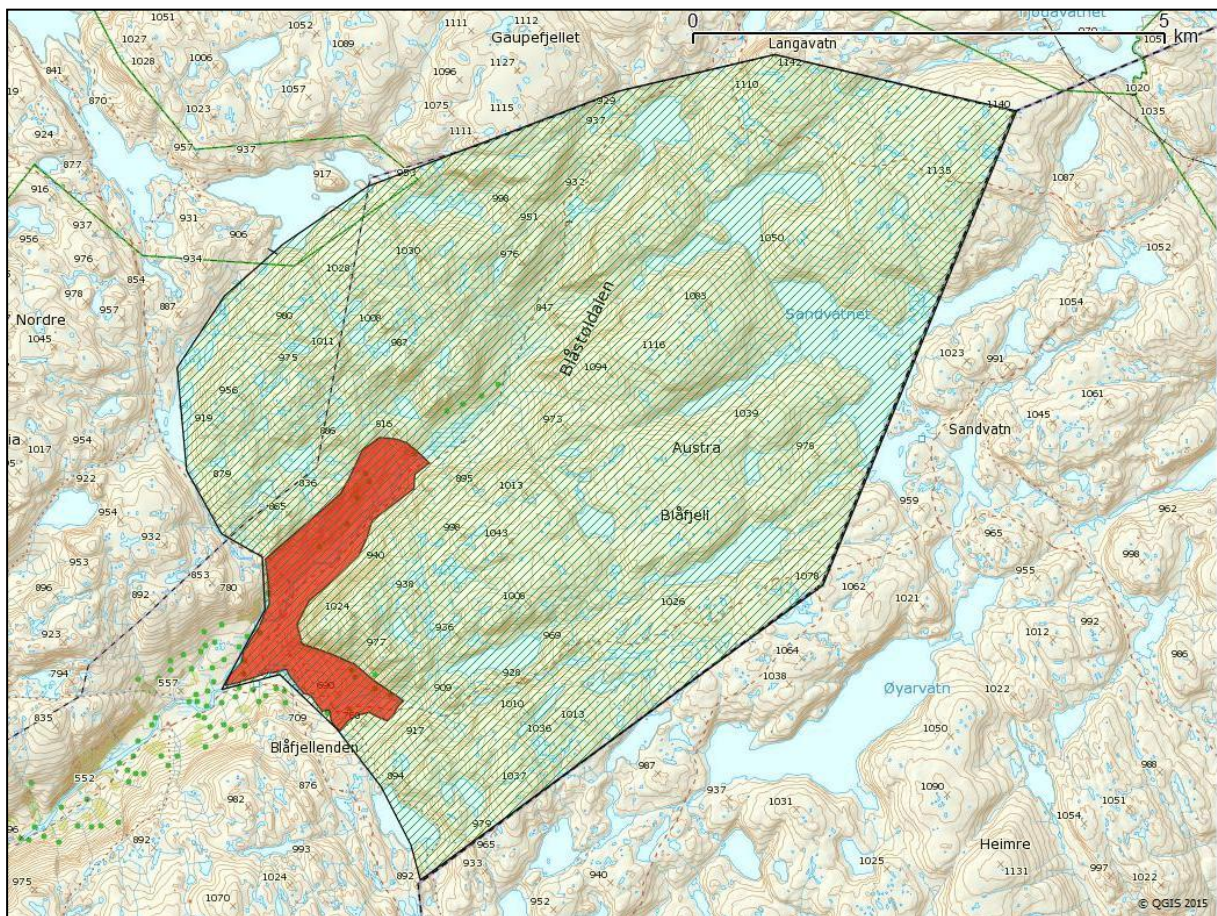
1 INNLEDNING

Ecofact har inngått leieavtale med Blåstøldalen sameie om småviltjakt med utgangspunkt i 5-årsperioden 2014-2019, med mulighet for forlengelse. Det er sammenfallende interesse for småviltjakt og utmarksbeite for sau som gjør det spesielt interessant å motvirke gjengroing og forbedre beitekvalitet med lyngbrenning.

1.1 Geografisk plassering

Eiendommen 62/1 og 62/5 ligger i Gjesdal kommune i østre del og grenser langs østre grense mot Sirdal kommune. Nordheia (gnr 48 bnr 25) i Forsand kommune er ved et jordskifte med gnr 62 bnr 5 overført til Blåstøldalen sameie. Hele området inngår i Frafjordheiane landskapsvernområde (figur 1).

Totalt areal er rundt 50 000 daa, hvorav ca. 5000 daa er vurdert å kunne være aktuelt for lyngbrenning. Store deler av eiendommen ligger over tregrensa og er dominert av bart fjell med skrinnet vegetasjon – områder som i liten grad er egnet for brenning.

Figur 1. Eiendommen ligger i hovedsak i Gjesdal kommune, mot grensa til Forsand og Sirdal. En teig ligger også i Forsand kommune. Området ligger innenfor grensene til Frafjordheiane landskapsvernområde. Lavtliggende område som er mest aktuelt for lyngbrenning er markert med rødt i sørvestre del.

2 MÅL FOR PROSJEKTET

Hovedmålet er å forbedre beitekvaliteten og motvirke gjengroingen i lavereliggende deler av heia ved bruk av lyngbrenning. Som del av dette er det ønske om å styrke bestanden av lirype i området, samtidig som tradisjonen med systematisk lyngbrenning videreføres.

2.1 Delmål

1. Gjennomføre årlig lyngbrenning i spredte felt under 800 moh.
2. Om mulig gjennomføre brenning av inntil 50-200 daa per år.
3. Om mulig brenne 500 daa i perioden 2015-2019
4. Om mulig brenne 1000 daa innen 2024.
5. Forbedre beitekvalitet for sau og vilt.
6. Styrke bestanden av lirype i området.
7. Ivareta landskapsbildet.
8. Videreføre den tradisjonelle skjøtselsformen lyngbrenning.
9. Begrense og justere jaktuttak av lirype og fjellrype etter bestandsnivå/hekkesuksess.
10. Om nødvendig rydde bjørk for å opprettholde landskapsbildet.

3 FØRINGER (STYRENDE DOKUMENTER)

Gjesdal kommune har tildelt midler for gjennomføring av brenning av 500 daa lynghei (03.07.2015). Det er fra kommunens side satt flere vilkår:

- Før brenning skal brannvesenet varsles, og dersom brenning skal utføres i perioden 15. april-15.september må tillatelse innhentes fra brannvesenet.
- Brenn mindre flater slik at det blir mosaikk av ung lyng, gammel lyng.
- Lyngbrenning kan bare gjøres i en tid da det er frost eller god råme i jorden.
- Frist for å gjøre ferdig arbeidet er satt til 2.7.2018.
- Tilskuddet blir utbetalt etter antall dekar brent lynghei, og kan bli utbetalt med inntil 75 % når tilsvarende del av arbeidet er utført. Sluttutbetaling kan foretas når tiltaket er ferdig godkjent.
- Det blir krevd dokumentasjon i form av bilder over brente flater, og kart over areal som er brent. Arealer som er ferdig brent skal tegnes inn på kart og være mulig å måles opp på digitalt kart.
- For at tilskuddet skal utbetales må lyngen være så godt brent at den vil revegeteres og danne nye skudd fra bakken.
- Vi gjør oppmerksom at hele eller deler av tilskuddet kan bli trukket tilbake dersom arbeidet som blir gjennomført ikke er i samsvar med søknaden. Gjesdal kommune har rett til å kontrollere at arbeidet og bruken av midlene er gjennomført i samsvar med vilkårene.

Som merknad til vilkårene over så skal all brenning varsles til brannvesenet på forhånd.

Rogaland Fylkeskommune har tildelt kr 40 000,- til gjennomføring av lyngbrenning (11.06.2015). Dette er midler for dekking av 2 gangers lyngbrenning. For denne tildelingen var det satt krav om rapporteringsfrist 01.03.2016. Saksbehandler er orientert om at brenningen foreløpig ikke er fullført. Det er også satt krav om regnskap fra prosjektet.

Lyngbrenning som skjøtselstiltak vurderes ellers å være i tråd med bestemmelsene for landskapsvernet.

4 METODE

Området er blitt befart i forbindelse med jaktturer 13.-14. oktober 2014 (Søyland) og 03.-04. oktober 2015 (Søyland). I oktober 2015 ble det dessuten gjennomført noe lyngbrenning i området rundt hytta til Blåstøldalen sameie. Det er tatt bilder fra ulike deler av området og fra gjennomført lyngbrenning. Grunneiere fra sameiet har dessuten brent 30. april/1. mai 2016 og i oktober 2016. Bilder fra vårbrenningen i 2016 er mottatt fra Arnhild Skjørestad.

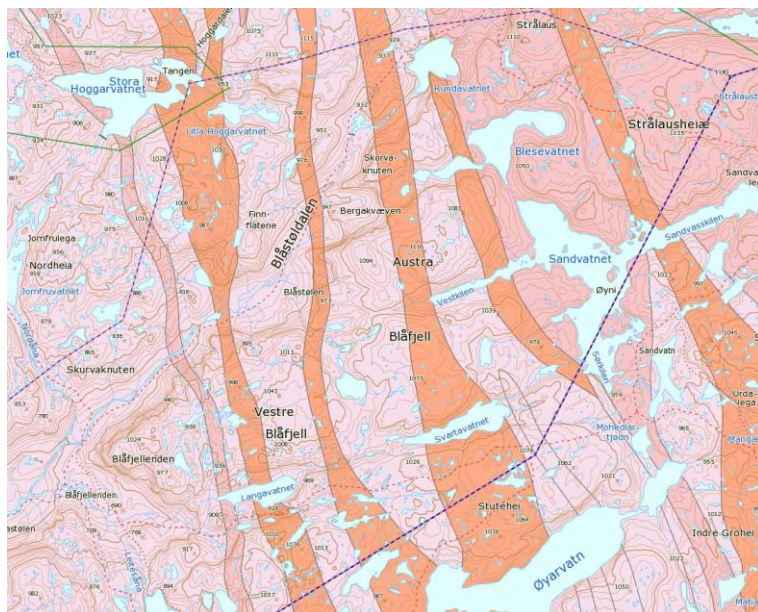
Det er i rapporten lagt ved kart over aktuelle områder for lyngbrenning tatt fra ortofoto. Det er gjennomgått aktuelle temakart i Arealis for å vurdere om det er hensyn som må tas ved gjennomføring av lyngbrenning i området, eksempelvis kulturminner eller hekkeplasser.

Anbefalinger som er gitt er basert blant annet på *Utkast til handlingsplan for kystlynghei* (DN, 2010), *Skjøtelsplan for Setesdal Vesthei - Ryfylkeheiane landskapsvernordning i Hægebostad kommune* (Søyland, 2012) og praktiske erfaringer med lyngbrenning fra områder i Rogaland og Vest-Agder.

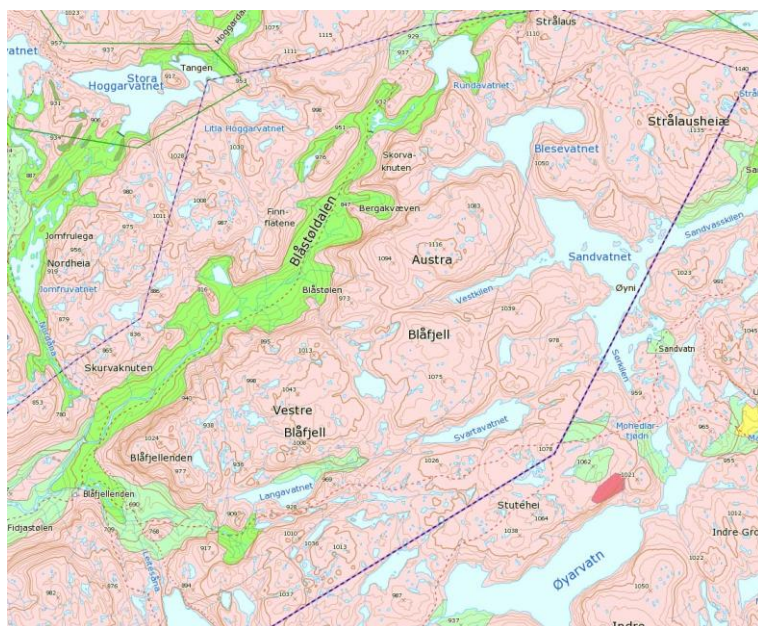
5 BESKRIVELSE AV OMRÅDET

Området ved Blåstøldalen sameies hytte ved Blåfjellenden er den laveste delen av terrenget, hvor hytta ligger på rundt 630 moh. Noe av terrenget er litt lavere enn dette. I dalen øst for hytta ligger rundt 500 daa av terrenget lavere enn 700 moh., mens det vest for hytta og nordover i Blåstøldalen er rundt 1000 daa som ligger lavere enn 700 moh. Dette er de laveste delene hvor lyngbrenning er mest påkrevd for å opprettholde god kvalitet på beitet, samt å motvirke tiltakende gjengroing med bjørk og eik. Høydelag mellom 700 og 800 moh. kan i stor grad også være aktuelle å forynge med lyngbrenning, men gjengroingsfaren er mindre her. Disse lavtliggende delene av eiendommen må også antas å være de viktigste kjerneområdene for hekking av liryte i området. Eiendommen har størst andel høytliggende fjellryperterreng, med høyeste topper på Austre Blåfjell (1116 moh.), Strålaus (1142 moh.) og Strålausheia (1140 moh.). Nordheia er litt lavere enn Austre og Vestre Blåfjell, og ligger mye mellom 800 og 1000 moh.

Berggrunnen i området er dominert av båndgneis, granittiske gneiser og øyegneis i markerte bånd – alt sure og næringsfattige bergarter (NGU). Tykke morenemasser finnes i Blåstøldalen og ved Blåfjellenden, mens sidene av dalene har noe tynt morenedekke. I høyden er området dominert av nakent berg med stedvis tynt jordsmonn.

Figur 2. NGUs berggrunnskart over området, som viser bånding av ulike typer gneis.

Figur 3. Løsmassekart for området. Blåstøldalen har tykt morenedekke.

Vegetasjonen er kun blitt overfladisk undersøkt på høsten for de delene av området som er mest aktuelle å forynge med lyngbrenning. Røsslyng dominerer i stor grad på tørre steder; hauger og hellinger som er noe soleksponert. Stedvis er det stor andel blokkebær sammen med røsslyng. Blåbær, tyttebær og krekling finnes i varierende grad, men eksponerte steder har svært mye røsslyng. Røsslyngen er preget av å være gammel; den er høy, grov og på retur. I følge Ola Skjørestad skal det tidligere ha vært gode smylebeiter i de lave delene av området. Det er spredte trær av fjellbjørk og rogn, sammen med einer. Dette er å se på som tiltakende gjengroing, og mest trær og einer finnes i laveste deler rundt Blåfjellenden og nedre del av Blåstøldalen innenfor eiendommen.

Figur 4. Noen hundre meter øst for hytta til sameiet. Grov røsslyng, sammen med einer, bjørk, blokkebær og bjønnskjegg.

Fuktige partier har mye bjønnskjegg. Det er og mye jordvannsmyr som trolig er av fattig utforming. Vegetasjonen i høyden er preget av skrinne utforminger av snøleier, rabbevegetasjon og lesider. Disse er i liten grad undersøkt, men stor forekomst av finnskjegg de fleste steder tilsier relativt hardt beitepress.

Figur 5. Nær hytta ved Blåfjellenden. Tørre hauger og hellinger har ofte dominans av røsslyng, mens fuktigere partier har mye bjønnskjegg.

Sameiet har til sammen rundt 800 sau på beite. Dyretallet skal ha vært rundt 850 dyr på tidspunktet for oppretting av landskapsvernet (1996), men har tidligere vært over dobbelt så høyt (pers.medd. Ola Skjørestad).

Figur 6. Blåstøldalen. Nærmest i bildet er det mye blokkebær sammen med røsslyngen.

Figur 7. Blåstøldalen. Øst- og sørvendt side med mye gammel røsslyng, einer og mindre bjørketrær.

Hele området inngår i leveområde for villrein (Setesdal Ryfylke leveområde). Det er relativt sjelden det er villrein i området.

Det er ingen kjente hekkelokaliteter for sårbare rovfuglarter i det aktuelle området for lyngbrenning (pers.medd. Stian P. Andersen, Fylkesmannen i Rogaland).

I Blåstøldalen er det flere vernede kulturminner. Dette er hellere og stølsvollen til Blåstølen. Disse må det tas hensyn til ved brenning.

Figur 8. Automatisk vernede kulturminner i Blåstøldalen. Samtlige er hellere med unntak av stølsvollen på Blåstølen (Arealis).

Den Norske Turistforening har hytter ved Blåfjellenden, Sandvatnet og Langavatnet. Det er merket turløype i Blåstøldalen og østover på sørsida av Blåfjellenden.

6 RETNINGSLINJER FOR GJENNOMFØRING AV LYNGBRENNING

- All brenning må varsles brannvesenet på forhånd. Rogaland Brann og Redning IKS (tlf. 51 50 22 00) skal varsles på skjema minst 1 dag før brenning. Skjema for melding om bruk av ild utendørs ligger her: <http://www.rogbr.no/meldinger/melding-om-bruk-av-ild-utend%C3%B8rs>
- Ved melding om brenning er det viktig å gi beskjed om beliggenhet og høydelag, siden brenning her om våren normalt vil være langt seinere enn i lavlandet.
- Ved hver brenning skal det være en brannleder som er kontaktperson for brannvesenet.
- Brenning skal unngås i høytliggende områder med svært skrint jordsmonn. Det bør fokuseres på å brenne områder dominert av gammel røsslyng. I praksis bør ingen områder høyere enn 800 moh. brennes.
- Ved vårbrenning bør det ikke brennes seinere enn 15. mai. Dette av hensyn til hekkende fugler og annet dyreliv. Ved sein vår vil det ikke være mulig å brenne om våren.
- Brenning med godt resultat kan gjennomføres om høsten, om vegetasjonen tørker godt nok opp samtidig som det er god fuktighet i jorda. Aktuell periode er særlig oktober-november. Perioder med barfrost kan gi svært gode forhold, med god beskyttelse av jordsmonnet.
- Området er relativt trygt å brenne i. Vårbrenning med rester av snø igjen i terrenget vil være sikrest, og om våren er det i større grad variasjon i fuktighetsforhold i ulike hellinger og høydelag. Sjekk fuktighetsforholdene i bakken og finn om nødvendig et annet sted å brenne i. Lavtliggende sørhellinger tørker tidligst.
- Selv om det er trygge forhold bør det alltid tas med slukkevisper som ligger på hytta.
- Antall deltakere bør tilpasses etter forholdene – ved sikre forhold om våren vil det kunne være mulig å brenne trygt med 2 personer. Ellers bør man normalt være 4-5 personer.
- Enten man brenner vår eller høst så vil nattefuktigheten gjøre at det sjelden blir gode brenneforhold før sola har fått varmet noen timer. Timene før lyngen tar skikkelig fyr kan med fordel brukes til å detaljplanlegge dagens brenning, brenne små branngater og klargjøre de aktuelle brannflatene.
- Ha en plan for hvordan brannfronten skal avsluttes – det er enklere å ha kontroll på flammene ved opptenning enn når de skal slukkes. Brenning mot snøfonn, fuktig område, område med lite brennbart materiale, berg, bakketopp ell. fungerer godt.
- Stabil vind er avgjørende for å ha kontroll på brannfronten. Skiftende vind eller for sterk vind er uegnede forhold.
- Sjekk fuktigheten i jorda før opptenning. Det kan ofte være store variasjoner i forhold til helling, tykkelse på jordsmonn, dreneringsforhold, soleksponering med mer. Det er ønskelig å brenne bort mest mulig av vegetasjon og strø, men samtidig unngå skade på jordsmonn og frøbank.
- Områder med gammel røsslyng der det i tillegg er ung bjørk og eiker bør prioriteres å brenne tidlig i planperioden – brenning av slike felt mot vinden bidrar til bedre forbrenning av busker og småtrær.
- Det bør planlegges for brenning av relativt små felt. Bredden bør om mulig være mindre enn 40 meter, fortrinnsvis 20-30 meter. For rypene er det viktig at det er kort avstand

fra felt med godt beite til områder med skjul. Små felt gir større variasjon i vegetasjonssammensetningen.

- Brenning av mange små felt er generelt bedre enn å brenne store felt. Legg vekt på å få god spredning av brannflatene. Ved nok mannskaper – brenn gjerne i ulike soner, se vedlegg.
- For å ta vare på kantsoner mot større myrer bør det brennes et stykke fra myrkanten og vekk fra myra, slik at en sone med skjul på noen meter er tilgjengelig for ryer og orrfugl. Skal det brennes i en bakke over ei myr bør det tenkes en brannfront noen meter fra myrkanten, og brenne bort fra denne.
- Brennesyklus – Det er usikkert hvor raskt lyngen revegeterer og vokser etter brenning i området – dette har også sammenheng med beitepress. Aktuell brennesyklus kan være mellom 10 og 20 år. Røsslyngen må igjen nå å bli høy, tett og grov før det brennes på nytt. Brennesyklus må også sees i sammenheng med beitepress og oppslag av bjørk. Tettere brenning kan være aktuelt for å hindre gjengroing i enkelte områder.
- I områder med mye av gode beitearter, særlig blåbær, bør det ikke brennes.
- Nær og rundt kulturminner må det ikke brennes (generell anbefaling fra kulturvernmyndigheter). Skal det brennes nær vernede kulturminner bør det ryddes sikre branngater før brenning starter. Dette gjelder Blåstølen og 3 hellere i Blåstøldalen.
- Hver gang det er brent lyng bør det rapporteres til Rune Søyland og/eller leder for Blåstølen sameie (Sven Magnus Auestad), slik at det er mulig å holde oversikt over hvor mange daa som er brent og når ulike områder er brent. Det skal fylles ut skjema for hver gang det er brent, og det bør tas bilder hver gang det brennes (ikke av alle flater). Brannflater vil ofte være små og vanskelige å kartfeste. Det foreslås at alle brannflater som er større enn 1 daa registreres med GPS-punkt (midtpunkt). Slik at punktoversikt for flater kan rapporteres til Gjesdal kommune innen juli 2018. Punkter bør lagres med årstall.
- Det er laget forslag til inndeling av aktuelle brenneområder i 4 soner, slik at det etter hver brenning kan rapporteres hvilket delområde det er brent i. Se vedlegg.

7 OPPFØLGING

Beitekvalitet for sau

Ved tilsyn av dyra vil det være mulig å se om dyra beiter i yngre brannfelt. Det er sannsynlig at slaktevektene på lam bedres ettersom andelen med yngre brannfelt øker. Sameiet oppfordres til å følge med på dette og vurdere det i forhold til tidligere vekter og forventede vekter etter beitesesongen. Her kan mange faktorer spille inn, men dyretallet er høyt nok til at statistikken blir interessant.

Rypebestand

Denne avhenger av en rekke forhold, og arealet som vil forbedres ved brenning er relativt lite. Området er for lite til at taksering er gjennomførbart (lirype).

Området ligger så lavt at det på sikt kan risikere å gå ut som leveområde for lirype ved fortsatt gjengroing. Registrering av antall territorielle stegger om våren (ved brenning, slipp av sau eller annet) kan gi en god indikasjon på vårbestanden. At området fortsatt opprettholdes som leveområde for lirype er viktig.

Beitebrukere/grunneiere oppfordres til å telle stegger om våren, og telle hvor store kullene er under tilsyn/sanking. Kullstørrelsen det enkelte året sier mye om hekkesuksess. Antall stegger om våren sier noe om hvor mye stamfugl det er.

Jaktuttaket vil styres etter forholdene, og holde seg innenfor nasjonale anbefalinger om maks 15 % av høstbestand (i den grad det mulig å vurdere størrelse på høstbestand).

Bruk av sett fugl skjema ved all jakt er planlagt, for å kunne følge utviklingen i området. Tilstanden den enkelte høst vurderes i forhold til lokale forhold, eksempelvis Statskogs takseringer i Njardarheim.

Gjengroing

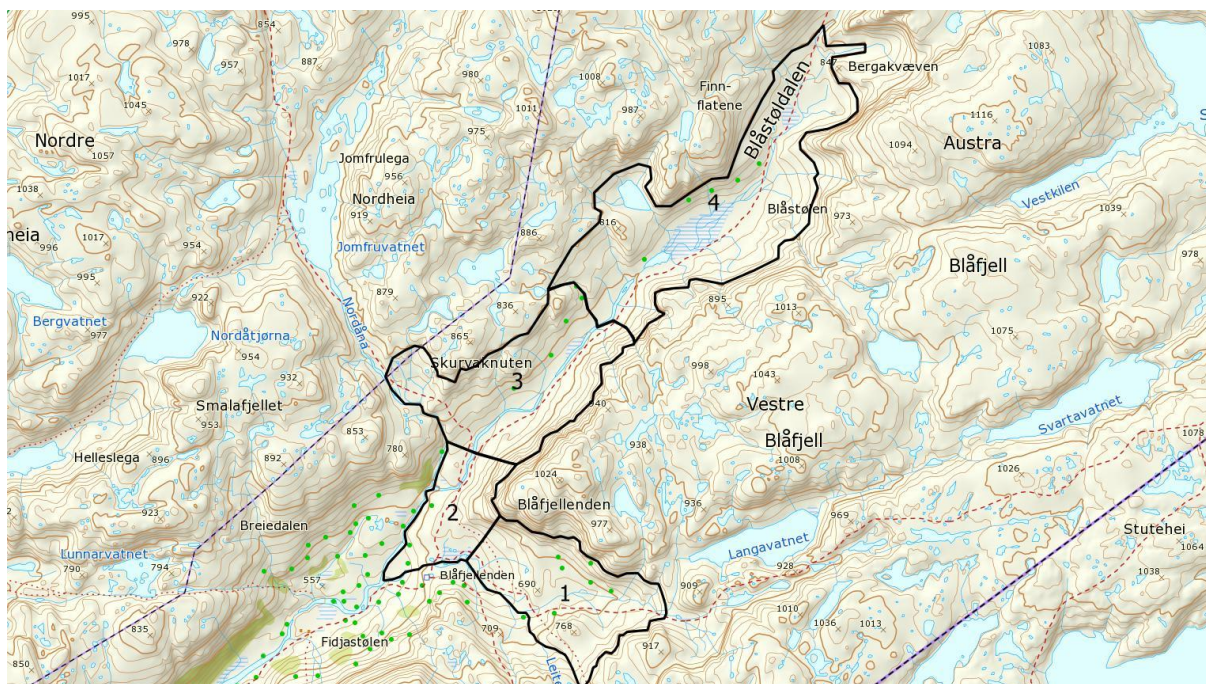
Det er antatt at sauene vil øke beitingen i brente felt, og at det derfor blir begrenset med oppslag av lauvtrær i disse områdene. Om det blir økning i oppslag av bjørk og andre treslag bør det på sikt vurderes om det skal ryddes noe i lavereliggende deler.

8 OVERSIKT KONTAKTPERSONER/AKTUELLE LYNGBRENNERE

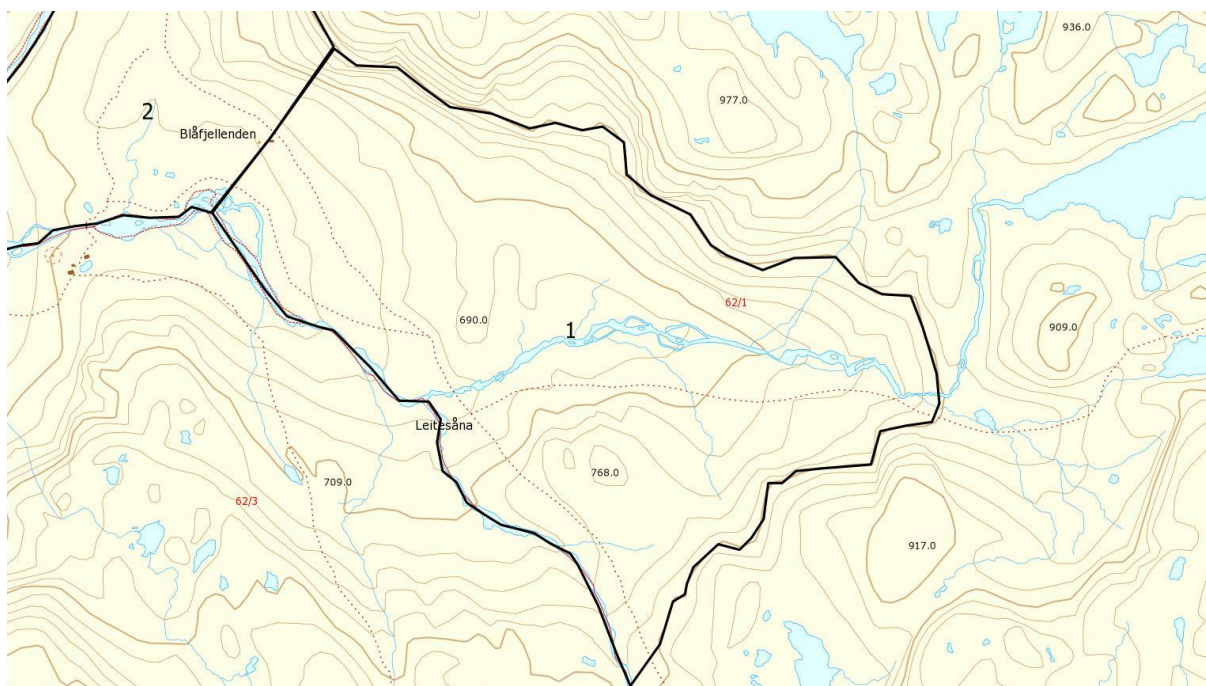
Når grunneiere eller andre planlegger brenning bør de som ønsker å delta inviteres via epost eller per telefon. Personer fra forvaltningen kan også ha interesse av å delta og kan gjerne inviteres med.

Navn	Epost	Tlf.
Sven Magnus Auestad	sm@auestad.net	93 44 18 88
Arnhold Skjørestad	oaskj@online.no	
Ola Skjørestad		
Erik Skjørestad		
Gudrun Kristensen	Gudrun.Kristensen@gjesdal.kommune.no	41 23 41 75
Knut Thorkildsen Slettebak	knut.thorkildsen.slettebak@rogfk.no	51 92 10 26
Alf Odden	alf.oddn@svr.no	48 04 45 83
Rune Søyland	rune@ecofact.no	97 54 26 71
Knut Børge Strøm	knut@ecofact.no	41 27 85 67
Ole Kristian Larsen	ole@ecofact.no	48 12 78 70
Solbjørg Engen Torvik	solbjorg@ecofact.no	90 02 66 78

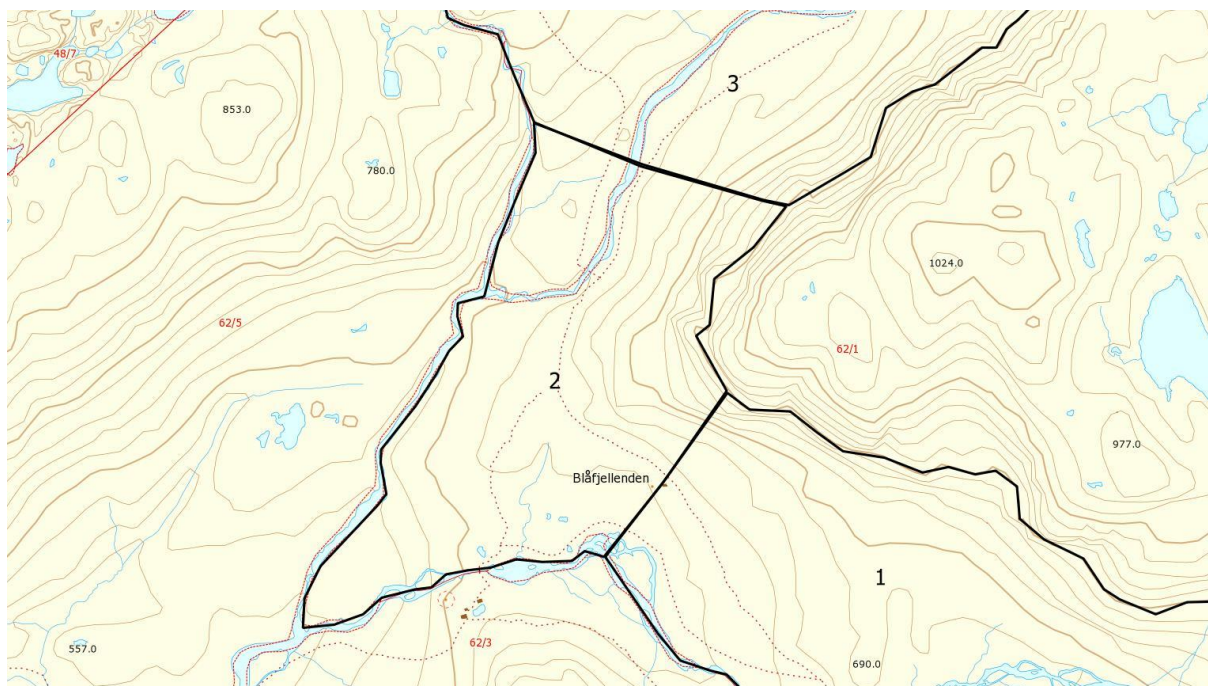
VEDLEGG

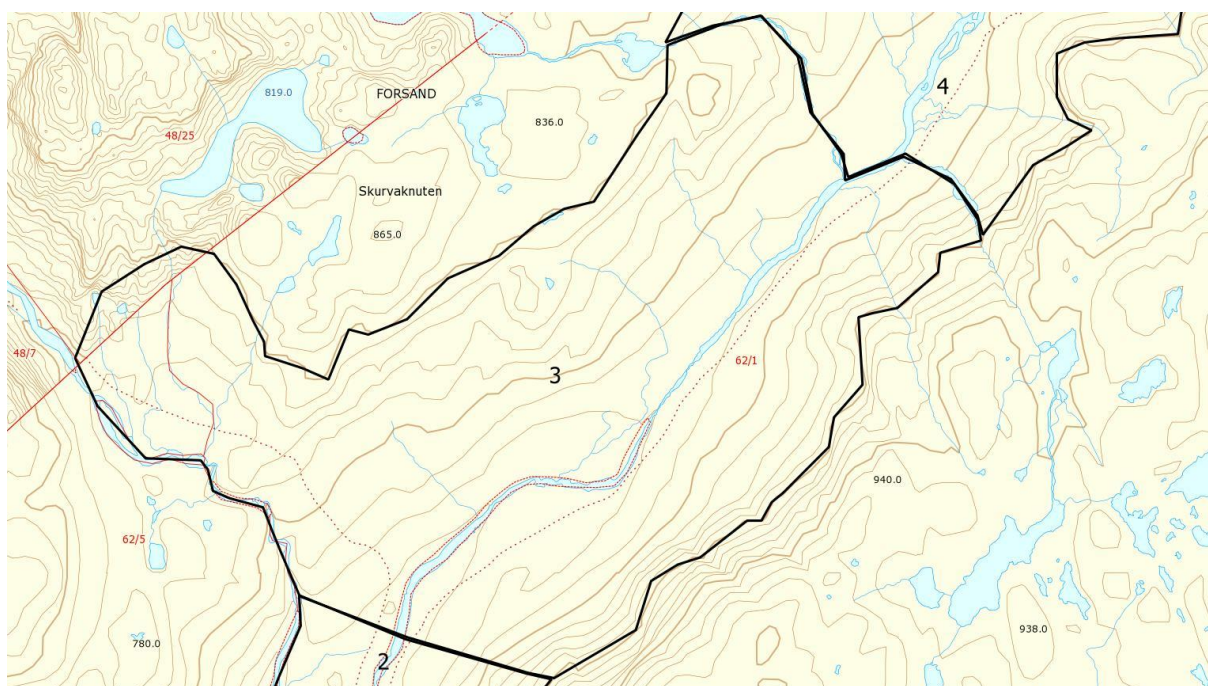
Figur 9. Forslag til inndeling av delområder for rapportering av brenning. Avgrensingen er gjort grovt i forhold til høydekote på 800 moh. Mye i høydelaget 750-800 meter er bart fjell, men enkelte områder opp til rundt 800 meter kan være aktuelle for brenning.

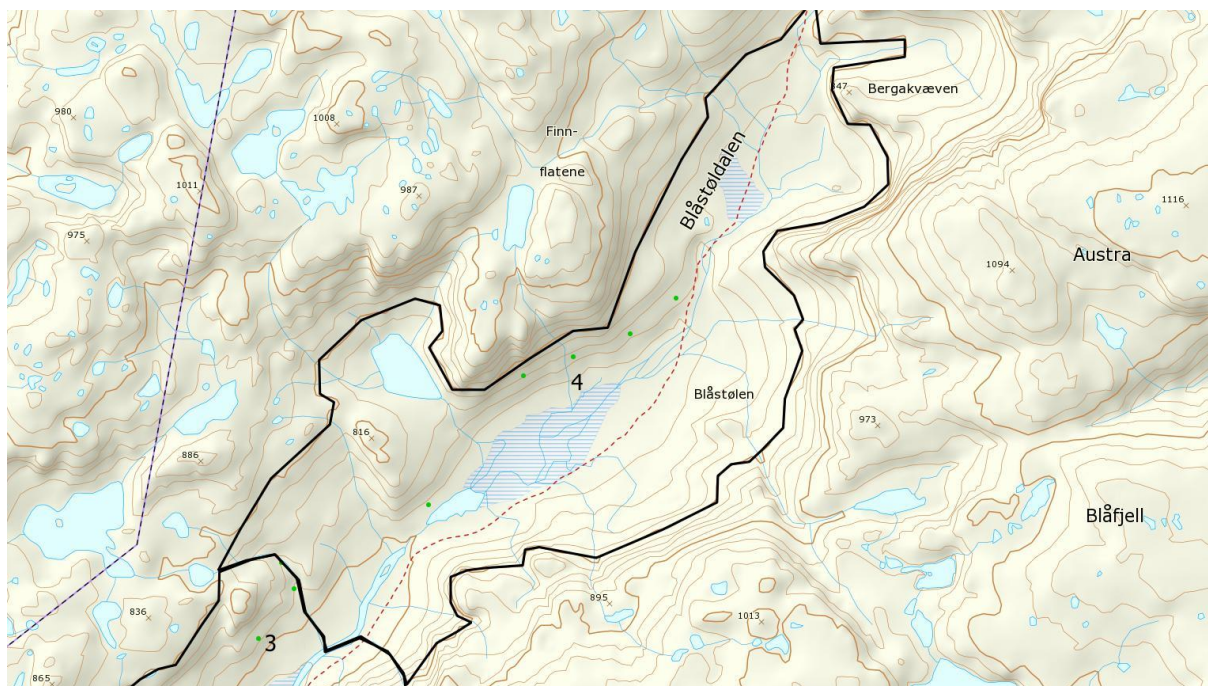
Figur 10. Delområde 1.

Figur 11. Delområde 2.

Figur 12. Delområde 3.

Figur 13. Delområde 4.

LOGG FOR LYNGBRENNING – oppdateres etter hver brenning[illegible]

Bilder fra området og første lyngbrenninger

Figur 14. Delområde 1 med sameiets hytte til høyre og DNTs hytte på andre side av elva.

Figur 15. Det meste av eiendommen er høytliggende fjellterreng med skinn vegetasjon.

Figur 16. Delområde 1.

Figur 17. Stedvis er det tette felt med einer.

Figur 18. Fra delområde 2, vest for hytta.

Figur 19. Fra delområde 2, inn i delområde 3 i Blåstøldalen.

Figur 20. Fra brenning nær hytta i oktober 2015, delområde 2.

Figur 21. Mindre felt like øst for brenning i bildet over.

Figur 22. Fra brenning i april/mai 2016, trolig delområde 3. Mottatt fra Arnhild Skjørestad.

Figur 23. Fra samme dag og sted som over.

Figur 24. Fra brenning april/mai 2016, delområde 2 vest for hytta. Brunt felt i forgrunnen er felt som ble brent i 2015. Mottatt fra Arnhild Skjørestad.